

ШУГАЙ Алла Юріївна, старший викладач кафедри романо-германських мов, Національна академія Служби Безпеки України; старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(*м. Київ, Україна*)

ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна, старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(*м. Київ, Україна*)

ГІСЕМ Світлана Олександрівна, старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(*м. Київ, Україна*)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Європейські цінності виступають засадничими орієнтирами інтеграції України до спільного європейського освітнього простору, визначаючи не лише стратегічні напрямки розвитку вищої освіти, а й глибинні культурні, соціальні та комунікативні зміни у професійному середовищі. Їхній вплив проявляється не лише у формуванні освітньої політики, нормативних документів і стандартів навчання, а й у трансформації професійного мовного дискурсу, який відображає аксіологічну основу сучасної академічної комунікації. Концепти демократії, поваги до людської гідності, верховенства права, толерантності та академічної свободи складають культурно-ціннісне підґрунтя, на якому розвивається українська освіта, орієнтована на європейські стандарти [1]. Саме ці принципи визначають не лише зміст знань, а й форму їхнього вираження, що стає ключовим чинником професійної комунікації та академічної культури, формуючи умови для побудови прозорого, відповідального та етичного освітнього середовища.

Варто підкреслити, що відповідно до European Education Area та Болонського процесу [2], формування спільних ціннісних орієнтирів у сфері вищої освіти передбачає комплексну реалізацію принципів академічної доброчесності, відкритості, міжкультурного діалогу та соціальної відповідальності. Професійний дискурс українського освітнього середовища постає не лише як засіб передачі інформації, а й як простір утвердження гуманістичних та демократичних ідеалів, що дозволяє інтегрувати у навчальний процес принципи партнерства та співпраці. У ньому відображається прагнення до

взаємоповаги, інклюзії, активного залучення всіх учасників освітнього процесу, що є невід'ємною складовою інтеграційного процесу в європейській освітній та культурній простір.

Мовна поведінка представників академічної спільноти (викладачів, студентів, науковців) виступає важливим індикатором рівня прийняття та засвоєння європейських цінностей у професійному середовищі. У практичному плані це проявляється через культуру аргументації, прозорість мовних практик, толерантність до різних позицій, прагнення до порозуміння та готовність вести конструктивний діалог [3]. Мова академічного спілкування втрачає традиційні ознаки ієрархічності та директивності, набуваючи рис діалогічності, кооперації та довіри, що відображає перехід до більш відкритої, демократичної та взаємоповажної моделі комунікації.

Особливого значення набуває критичне мислення як мовно-інтелектуальна практика, яка забезпечує протидію інформаційній агресії та маніпулятивним дискурсам, що дедалі частіше впливають на академічне середовище та суспільство в цілому [4]. У сучасних умовах, коли освітній простір України функціонує під тиском воєнних і гібридних викликів, особливо важливо активно впроваджувати мовне відтворення європейських цінностей у публічній, науковій та педагогічній комунікації. Згідно з Council of Europe Reference Framework of Competences for Democratic Culture [5], культура мови виступає базовим елементом громадянської стійкості, що дозволяє протистояти дезінформації, мові ворожнечі та спотворенню реальності, одночасно формуючи академічну автономію, етичну відповідальність та здатність до активного соціального взаємодії.

Зміна мовної парадигми у професійному дискурсі вищої школи означає перехід від репродуктивної до ціннісно-комунікативної моделі, у якій головними параметрами є партнерство, повага, відповідальність та автентичність висловлювання. У цьому процесі особливого значення набувають такі принципи, як повага до гідності особистості, свобода вираження думки, співучасть у створенні знання та відкритість до іншої культури. Мовна культура стає показником не лише професійної компетентності, а й моральної позиції суб'єкта освіти, його здатності до інтеграції в академічну спільноту та до активної участі у побудові демократичного, ціннісно орієнтованого середовища.

Формування європейського професійного дискурсу в Україні пов'язане також із переосмисленням ролі мови як засобу побудови академічного середовища, де довіра виступає ключовим принципом взаємодії. Європейський підхід до освіти ґрунтується на ідеї партнерського спілкування, де мовна етика органічно поєднується із соціальною відповідальністю, а мова виступає не як інструмент контролю, а як засіб співтворення знання та спільної академічної практики. У такому підході закладено принципи відкритості, взаємоповаги та конструктивного діалогу, що сприяє створенню академічної атмосфери, в якій реалізуються демократичні цінності, підтримується інклюзивність та формуються умови для плідної науково-педагогічної діяльності.

Таким чином, професійна комунікація в українських університетах стає важливим чинником формування європейського типу академічної культури, де цінності демократії, поваги, співпраці та критичного мислення реалізуються не лише у змісті навчання, а й у повсякденних комунікаційних практиках. Мова виступає не просто інструментом передачі знань, а ефективним механізмом формування академічної спільноти, здатної протидіяти інформаційній агресії та забезпечувати стійкість і розвиток національної освітньої системи в умовах глобальних і локальних викликів.

Висновки. Європейські цінності, зокрема академічна доброчесність, толерантність, партнерство та критичне мислення, є ключовими орієнтирами професійного дискурсу українського освітнього простору. Вони формують мовну культуру, яка забезпечує прозорість, етичність і ефективність комунікації між учасниками академічного процесу та підвищує стійкість освітнього середовища до інформаційної агресії і маніпулятивних практик. Такі цінності створюють підґрунтя для розвитку культури довіри, взаємоповаги та відповідального ставлення до слова, що є необхідними умовами для функціонування демократичного університетського середовища. Впровадження цих принципів у професійну комунікацію сприяє інтеграції України у спільний європейський освітній і культурний простір, утворюючи мову як інструмент передачі знань, цінностей та академічної відповідальності. Мовна взаємодія на основі європейських етичних стандартів забезпечує не лише ефективність освітнього процесу, а й зміцнює соціальний капітал університетських спільнот, формуючи нову модель академічного середовища — відкритого, демократичного, діалогічного. У такому середовищі слово набуває статусу інтелектуальної дії, що поєднує знання і мораль, а комунікація перетворюється на засіб утвердження спільної відповідальності за розвиток освіти та суспільства.

Список використаних джерел

1. European Commission. European Education Area 2025: Building the Future of Education. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-european-education-area-by-2025.html>
2. Bologna Follow-Up Group. Bologna Process Implementation Report 2024. <https://ehea.info/page-BFUG-and-BFUG-Board-meetings-2024-2027>
3. Recommendation CM/Rec(2012)13 on ensuring academic freedom and integrity. [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805c94fb%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805c94fb%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
4. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
5. Reference Framework of Competences for Democratic Culture. <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>